

PROGRAM

STVARANJA USLOVA ZA RAZVOJ SEOSKOG TURIZMA U ZE-DO KANTONU

CREATING CONDITIONS FOR DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN THE ZE-CANTON

Muamer Kalić Univerzitet u Travniku - Fakultet za menadžment i turizam

SAŽETAK

Tokom vremena uvidjelo se da je pogrešno mišljenje po kome je razvoj poljoprivrede i prerade jedini faktor razvoja ruralnog područja.

U posljednje vrijeme ispravlja se ta zabluda i sve se više posvećuje pažnja integralnom razvoju ruralnih područja. Najbolji primjer takvog pristupa je Kanton Sarajevo (KS), koji je Studiju razvoja ruralnih područja Kantona Sarajevo realizovao uz pomoć Programa SEENET (South East European Network- "Lokalne vlade pokretači razvoja").

Ključne riječi: Lokalne vlade, razvoja turizma

Key words: quality management, ethics, morality, tourism

ABSTRAKT

During the time realized that the wrong opinion by which the development of agriculture and processing of only a factor of development of rural areas. Recently corrected the errors and increasingly devoted attention to the integral development of rural areas. The best example of this approach is the Sarajevo Canton (KS), who study the development of rural areas of Sarajevo Canton realized by using SEENET (South East EUROPEAN Network "Local governments drivers of development").

UVOD

Studija se bazira na tri evropska principa ruralnog razvoja:

- " konkurentnost poljoprivrede;
- " upravljanje zemljištem i
- " raznovrsnost ekonomskih aktivnosti.

Prostornim planom Kantona Sarajevo za period 2003. do 2023.godine data je određena pažnja razvoju turizma.

Koncept ruralnog turizma u Bosni i Hercegovini, pa samim tim i u ZE DO Kantonu se razvijao i mijenjao od 1950.godine od samo jednog dijela turizma, infrastrukturno slabo razvijenog, do seoskog turizma (ST) koji se razvio u poseban turizam koji nije samo ekonomska djelatnost, već i elemenat integralnog razvoja ruralnih područja, kao i važna karika održivog razvoja sela.

Turističko seosko domaćinstvo podrazumjeva manja proizvodnu jedinicu, smještenu u turistički atraktivnom kraju, koja pruža proizvode i usluge domaćinstva, a u rad i usluge su uključeni članovi domaćinstva. Turizam u seoskom domaćinstvu je dopunska djelatnost, jer mu je primarni prihod od poljoprivrednih djelatnosti.

Ovaj materijal ima za cilj da predloži stvaranje uslova za razvoj seoskog turizma u Visočkoj regiji (ZEDO Kanton). Svaranje uslova bi se odvijalo putem aktivnosti - projekata kao što su:

- " osnivanje fondacije za podsticanje razvoja seoskog turizma;
- " obuka pružaoca usluga seoskog turizma;
- " izgradnja i obnova ruralne infrastrukture;
- " razvoj ruralnog poduzetništva.

Posebno bih napomenuo komparativne prednosti u turizmu općine Visoko koje do danas nisu iskorištete u cilju razvoja turizma na ovom području. Kao prvo bih želio istaći arheološka nalazišta u Visokom koja kao jedina nalazišta piramida u Evropi postaju veoma interesantan turistički brend koji bi uz dobro osmišljen i agresivan marketing trebao da bude osnov za ekspanziju turizma na ovom području. Promocijom piramida kao turističkog brenda stvaraju se

mogućnosti pravilnog i efikasnog iskorištavanja već postojećih resursa kao što su aerodromi u okolini Visokog.

Naime, u neposrednoj blizini Visokog nalaze se dva aerodroma, od kojih je jedan (sportski aerodrom) djelomično iskorišten za potrebe sportskog i turističkog letenja i za potrebe avio klubova i avio modelara. Poznato je da je trenutno u razvijenim turističkim destinacijama ovakav vid ponude (panoramsko letenje, sportska avijacija, helio usluge i škola letenja) veoma tražen i svakim danom je sve veća tražnja za ovim uslugama.

Stvaranjem turističkog brenda sa Visočkim piramidama, povećavat će se priliv turista i samim tim usluge sportskog aerodroma će biti sve traženije. Pored sportskog aerodroma postoji i aerodrom koji bi sa značajnijim ulaganjima mogao postati međunarodni aerodrom koji bi bio alternativa Međunarodnom aerodromu u Sarajevu.

U cilju stvaranja uslova za razvoj seoskog turizma osnovala bi se Fondacija za podsticaj razvoja seoskog turizma (FPRST) za područje Visočke regije.

Cilj osnivanja Fondacije je:

- " pomaganje razvoja turističke ponude kao dopunske aktivnosti na poljoprivrednim imanjima;
- " povećanje kvaliteta života u ruralnim područjima;
- " zaštita i poboljšanje okoline i ekoloških standarda;
- " očuvanje tradicije i lokalnih običaja, smještaja, revitalizacije starih zanata, kućne radinosti i tome slično što se uklapa u savremena kretanja;
- " razvoj seoskog turizma kao novog turističkog proizvoda/usluge;
- " u kasnijoj fazi pomoć za razvoj seoskog turizma i na drugim područjima;
- " finansiranje zajedničkih aktivnosti u razvoju seoskog turizma;
- " stvaranje uslova i usmjeravanje sredstava za kreditiranje učesnika u razvoju seoskog turizma;

Fondacija se osniva na neodređeno vrijeme u skladu sa zakonskim odredbama. Novčana sredstva će se pribaviti iz:

- " dobrovoljnih priloga i poklona fizičkih i pravnih lica;
- " sredstva budžeta društveno političke zajednice (DPZ);
- " prihoda od kamata, dividendi, dobiti na kapital i sličnih pasivnih izvora i
- " drugih prihoda stečenih u skladu sa zakonom i Statutom Fondacije.

Jedno od najvažnijih pitanja razvoja seoskog turizma

II MEĐUNARODNI NAUČNO - STRUČNI SKUP je obuka pružaoca usluga. To se često previđa, jer ga mnogi ljudi doživljavaju kao konzumiranje hrane, a mnogi se sa malo znanja ili iskustva upuštaju u turističku oblast. Međutim, turizam je kompleksan i visoko profesionalan posao i uspjeh ne dolazi bez značajne obučenosti pružaoca usluga.

Program obuke u oblasti seoskog turizma treba da donese brojne koristi. Treba više pokloniti pažnje seoskom turizmu, i pronaći način kako da on postane efikasniji, da ima bolju ponudu, a operativci treba bolje da razumiju potrebe seoskog turizma, i da stvori održivo i profitabilno djelovanje itd. Obuka će se odvijati tako, što će se angažovati domaći ili strani eksperti koji će obučiti jedan broj trenera, koji će prenijeti znanje na individualne poduzetnike (vlasnike domaćih pansiona), zaposlene u turističkoj oblasti i lokalne grupe (članove domaćinstva koji pružaju pansionske usluge).

Različita poručja imaju potrebu za različitom infrastrukturom zavisno od stanja postojeće. Infrastruktura se može podijeliti na komunalnu (putevi, snabdijevanje vodom, kanalizacija, plin i sl.) i društvenu (škola, pošta, ambulanta, društveni dom itd.) radi lakšeg inventarisanja potreba. S obzirom da ne postoji pregled stanja, to je neophodno izvršiti detaljno snimanje ruralne infrastrukture prije izrade detaljnog programa izgradnje i obnove. Parametri koje bi trebalo detaljnije snimiti kasnije će se razraditi.

Na bazi ovih parametara izvršilo bi se bodovanje i rangiranje svih lokacija koje su Prostornim planom ZE DO Kantona predviđene za seoski turizam i postaviti prioritete. Svakako da će lokacije gdje su potrebna manja ulaganja, gdje postoji veća atraktivnost i ima više zainteresovanih koji bi pružali usluge ove vrste imati prednost.

U finansiranju ulaganja u razvoj infrastrukture na lokacijama predviđenim za seoski turizam, pored Kantona i općine uzela bi učešće Fondacija za stvaranje uslova za razvoj seoskog turizma, kao i krajnji korisnici, individualni poduzetnici.

Inventarizacija stanja infrastrukture na predloženim lokacijama trebala bi da sadrži i podatke o fizičkom obimu potreba destinacije, kako bi se mogle izvesti orijentacione računice potrebnih ulaganja.

Pored niza aktivnosti u razvoju ruralnog poduzetništva kreditiranje ima za cilj pospješivanje razvoja seoskog turizma na području ZE DO Kantona. Da bi pospješili razvoj seoskog turizma očekuje se pomoć i

ZE DO Kantona u obliku subvencija kamate, regresiranja kapitalnih ulaganja i td. Odlučujuću ulogu u pribavljanju sredstava imat će Fondacija.

Korisnici po ovim kreditima mogu biti fizička i pravna lica registrovana kod nadležnih institucija za pružanje usluga u oblasti seoskog turizma, kao i ugostiteljska djelatnost koja ima odobrenje za pružanje usluga u seoskom domaćinstvu. Kredit je namijenjen za obezbjeđivanje smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta za seoski turizam kao:

" obnova seoskih kuća sa pripadajućim privrednim objektima;

" izgradnju novih, kao i dogradnju i adaptaciju postojećih objekata koji će se koristiti za pružanje usluga seoskog turizma, a koji će biti u skladu sa tradicijom bosanske gradnje;

" kupovinu nekretnina potrebnih za funkcioniranje seoskog turizma;

" opremanje objekata;

" stvaranje uslova za dodatne sadržaje i atrakcije u seoskom turizmu kao izgradnja i obnova sportsko-rekreativnih i privrednih sadržaja (štale, pješačke i biciklističke staze);

" opremanje radionica za tradicionalne zanate;

" uređenje pripadajuće okoline i drugo što dopunjava ponudu seoskog turizma.

Trenutno u Bosni i Hercegovini najslabija karika kreditiranja sela je obezbjeđenje osiguranja povrata kreditnih sredstava. Na selu je teško naći solventnog žiranta, prihvatljivog za banku. Založno pravo ili hipoteka nisu lako provodljive, a i slabo su prihvatljive od strane banke, jer je tržišna vrijednost imovine na selu potcijenjena. Pribavljanje hipoteke je relativno i ima veoma skupu proceduru.

Da ne bi ugrozili ovu akciju na selu, predlaže se osnivanje UZ Fondaciju, Agencije za privredu koja garantuje povrat namjenskih kredita seoskog turizma.

1. Osnivanje Fondacije: formiranje inicijativnih odbora, dogovor oko osnivača Fondacije, donošenje odluke o osnivanju, izrade normativnih akata, određivanje zastupnika i registracija. Konstituisanje nadzornog odbora, donošenje plana rada, podjela dužnosti, donošenje odgovarajućih odluka od strane nadzornog odbora i td.

2. Pregovori sa donatorima, općinama.

3. Obilazak i snimanje terena u okviru postojeće infrastrukture, postavljanje prioriteta itd.

4. Izrada lokalnih planova razvoja seoskog turizma.

5. Izrada biznis planova i investicionih programa za individualne poduzetnike.

6. Podnošenje aplikacija za kredite.

7. Uporedo sa prethodnim aktivnostima odvijala bi se i priprema programa i realizacija obuke.

8. Početak korištenja pansiona i zaživljavanje projekata razvoja seoskog turizma.